

**NKI Árpád Fejedelem Általános Iskola és
Alapfokú Művészetoktatási Iskola
Nagyatád**

**A gyermek fejlődésének követéséhez
portfólió készítése**

Tanulói személyiségfejlődési portfólió

5-8.osztály

**„...ha az embert olyannak vesszük,amilyen, tulajdonképpen rosszabbá tesszük.
De ha olyannak vesszük, amilyennek lennie kell, akkor azzá tesszük őt, amivé lehetne.”
(Goethe)**

Bevezető

A pedagógus alapvető feladatai közé tartozik a tanulók megismerése. A nevelési-oktatási folyamatban nagyon fontos a tanulók hatékony személyiségfejlesztése, amely nem lehetséges a tanulókkal kapcsolatos ismeretek nélkül. A pedagógus feladata a tanulói sajátosságok megismerésén kívül, hogy ezeket a jellemzőket megértse. Megismerve és megértve a tanulói sajátosságokat, mindenképpen el kell fogadnia azokat. Ehhez empátikusnak kell lennie, és szeretnie is kell a gyerekeket. A tanulói sajátosságok befolyással lehetnek arra, hogy a pedagógus milyen módszereket alkalmaz, hogyan szervezi meg tanítási óráját, hogyan kommunikál egy adott tanulóval. A tanulót jellemző sajátosságok egy része öröklött, más része pedig változtatható.

Tanulói sajátosságok pl.:

- Életkor
- Családi háttér következményei
- Tanulási szokások
- Tanulási nehézségek
- Napirend
- Érdeklődés
- Társas kapcsolatrendszer
- Attitűd
- Motiváció
- Értékrend
- IQ
- Személyiség
- Énkép

A pedagógusok gyakran figyelmen kívül hagyják, hogy egy folyamat szubjektív résztvevőjeként ugyanaz a tanulói sajátosság egészen másképp is értelmezhető. A fegyelmezetlen gyerek egy szülő szemében „izgága”, akit „teljesen érthetően” nem érdekel az unalmas tananyag. Ugyanez a tanulói viselkedés tanárként megítélve már az óra sikerét „veszélyeztetőként” ítéldhet meg. Ha az első benyomás alapján ítél a pedagógus, a későbbiekben egy merev kategóriába, „skatulyába” sorolhatja be a tanulót. A tudatos pedagógiai gondolkodás azonban megköveteli, hogy a pedagógus ne csak egyetlen vagy néhány domináns hatás alapján ítélje meg a tanulót, mert csak akkor lehetséges a tanuló hatékony fejlesztése, ha minél jobban megismerjük. A tanulók megismerésének első lépése az, hogy a pedagógus tisztában legyen a megismerhető tanulói sajátosságokkal, képes legyen felismerni azokat, és tanári tevékenységét ennek megfelelően tudja alakítani.

A tanulók megismerésének formái és szinterei

		Tanórai események	Tanórán kívüli tevékenységek	Iskolán kívüli tevékenységek	Tanulói produktumok
TANÁRI	Direkt	Osztályfőnöki óra: pl. beszélgetés a tanulási szokásokról	Napközi beszélgetőkör: pl. fontos-e ma a becsületesség?	Családlátogatás Szülői értekezlet fogadóóra	Családrajz, iskolarajz, füzetben lévő firkák, padfirkák
	Indirekt	Szociometria: a társas kapcsolatrendszer feltérképezése	Iskolai projektek, ünnepek, teremdíszítés	Osztálykirándulás, szabadidős programok	Íráskép, külalak
	Szervezett	Óralátogatás más szakórákon	Tantestületi esetmegbeszélések	Szakértői vizsgálatok, esettanulmányok	Összehasonlító vizsgálatok

A pedagógus a megismert sajátosságokat nem egyedül értelmezi és dolgozza fel, hanem ebben a munkában kooperálnia kell az adott gyermeket tanító többi pedagógussal, szükség esetén pedig szakemberekkel is. Ugyanannak a tanulónak a különböző tanórákon megfigyelhető viselkedése, a különböző tantárgyakból nyújtott teljesítménye, a pedagógusok személyes tapasztalatainak az összessége már olyan komplex jellemzést képes az osztály összes tanulójáról kialakítani, amely az adott osztályban tanítók számára segítséget nyújthat. A tanuló családi háttéréből adódó előnyöket vagy hátrányokat természetesen nem tudja a pedagógus kompenzálni, de a tanítási órán pl. differenciálással csökkentheti a családi háttér hatását a tanulói teljesítményre. A különböző típusú feladatok adásával lehetőséget teremthet arra, hogy a negatív családi környezet hatásával ellentétben a tanuló szorgalma, tudása legyen a domináns.

Miért fontos a tanulói személyiségfejlődési portfólió elkészítése?

A portfólió fogalma, készítésének célja

Portfólió: olasz eredetű szó: szakértői dossziét, dokumentumdossziét jelent.

Mi indokolja e módszer alkalmazását?

- a tudásról alkotott felfogás megváltozása;
- a tanári szerepváltozás szükségessége;
- a tanulók önállóságának, felelősségének, a tanulási folyamatban való aktív részvételének növekedése.

Az új tanulásszervezési eljárások során a pedagógusoknak lehetőségük nyílt az egyénileg, párosan vagy csoportban dolgozó tanítványaik megfigyelésére. Így diákjaik előzetes tudásán kívül megismerhették önállóságukat, segítőkészségüket, egyéb szociális kompetenciájukat is.

A fejlesztő értékelésben sokat segíthet a tanulói portfólió alkalmazása.

A portfólió a tanulók munkáiból összeállított gyűjtemény, mely bemutatja a diákok fejlődését, különböző területeken elért eredményeit. A diák aktív részese a tartalom összeállításának.

A portfólió típusai – aszerint, hogy mire irányul a diákok munkáinak gyűjtése:

- tanulási célok-portfólió,
- legjobb munkák-portfólió,
- folyamat-portfólió,
- személyiségfejlődési portfólió,
- stb.

A személyiségfejlődési portfólió bemutatja a tanuló egy adott időszak alatt elért fejlődését, előrehaladását.

A tanulói személyiségfejlődési portfólió kérdőívei, azok feldolgozási módja

5. osztályos osztályfőnökként fontosnak tartjuk a gyerekek alapos megismerését. Ezért úgy döntöttünk, hogy minél sokrétűbben próbáljuk megismerni az osztályainkban tanuló gyerekeket. A következő területeket vizsgáltuk:

- A tanulók önértékelése
- Tanulás iránti attitűd
- A saját közösség iránti attitűd

(Ezen vizsgálatokhoz Dr.Tóth László: Pszichológiai módszerek a tanulók megismeréséhez c. művéből választottuk a kérdőíveket.)

- A tanuló társas kapcsolatrendszerben elfoglalt helye (szociometria)
Itt saját iskolánk kérdőívét használtuk.

Ezeket a vizsgálatokat minden tanévben elvégezzük, majd a kiértékelés után kapott adatokat össze tudjuk hasonlítani, így nyomon követhetjük a tanulók évenkénti személyiségfejlődésének változásait. Esetlegesen beavatkozhatunk, ha szükséges, megfelelő szakember segítségét kérve.

A tanulók önértékelése

Ez a Coopersmith által kidolgozott kérdőíves vizsgálat az általános iskolás tanulók önértékelésének megállapítására szolgál.

A kérdőív öt alskálát tartalmaz. Ebből négy az önértékelés egyes összetevőit tartalmazza, az ötödik pedig ellenőrző jellegű („hazugság skála”), a társadalmi elvárásokhoz való igazodást méri. Ez utóbbit nem számítjuk bele az általános önérték-indexbe. Az egyes skálák a következők:

1. S skála. Ebbe a skálába a közvetlenül az „én”-re (self) vonatkozó tételek tartoznak. Ezek magára a gyermek önértékelésére vonatkoznak: mennyire magabiztos, mennyire elégedett magával. (26 tétel)
2. I skála. Ez az iskolára vonatkozó alskála. Itt elsősorban arról van szó, hogy a gyermek mennyire elégedett saját iskolai eredményességével, mennyire bízik értelmi téren saját sikerességében. (8 tétel)

3. O skála. Az otthoni hatások önértékeléssel kapcsolatos részét méri: mennyi bizalommal és megértéssel követelnek a gyermektől a szülei. (8 tétel)

4. T skála. Az egykorú társakkal való viszonyban kifejeződő önértékelés mutatója. (8 tétel)

5. L skála. A szociális konformizmus skálája. (8 tétel)

A pontozás úgy történik, hogy 2 pontot adunk minden egyes kódolási kulcsnak megfelelő tételre. Például, ha a gyermek az 1. tételnél (-S) a „nem jellemző rám” – jelét tette ki, 2 pontot kap; ha a „jellemző rám” + jelét tette ki, nem kap pontot az S alskálában. Az első négy skála összege adja az általános önérték-indexet.

Maximum értékek:

S skála: 52 pont

I skála: 16 pont

O skála: 16 pont

T skála: 16 pont

Önérték-index: 100 pont.

(Az L skálán kapott pontszámokat nem számítjuk bele az önérték-indexbe.)

Ügyelni kell arra, hogy mindenütt legyen jel, s egyértelmű helyen. Ha egy-két esetben nem világos a válasz, akkor az adott tételre 1 pontot adunk.

Kódolási kulcs a Coopersmith-féle önértékelési kérdőív pontszámainak megállapításához:

1. -S	11. +T	21. +T	31. -S	41. -L	51. -S
2. +S	12. -O	22. -S	32. +T	42. -I	52. -S
3. -S	13. -L	23. +S	33. -O	43. -S	53. -T
4. +T	14. +I	24. +S	34. -L	44. -S	54. -O
5. +O	15. -S	25. -T	35. -I	45. +S	55. -L
6. -L	16. -S	26. -O	36. +S	46. -T	56. -I
7. -I	17. -S	27. -L	37. -S	47. +O	57. +S
8. -S	18. +T	28. +I	38. -S	48. -L	58. -S
9. -S	19. +O	29. +S	39. -T	49. -I	
10. +S	20. -L	30. -S	40. -O	50. -S	

Érdeemes átszámítani az „én” (self) adatokat úgy, hogy a többivel azonos számú tételből álló alszkálának feleljen meg. Így közvetlenül szemlélhetjük, hogy a négy tényező milyen arányt képvisel az önérték-indexben. E kérdőívvel nyert magyar adatok alapján: self: 11,7; iskola: 9,7; otthon: 13,3; társak: 11,7. Vagyis legerősebb az otthon hozzájárulása, százalékra átszámítva 28,7%, utána teljesen egyforma a self és a társak adata: 25,2-25,2%, végül az iskola következik 20,9%-kal.

Önértékelési kérdőív:

Az itt látható állításokhoz tegyél jelet a következő módon:

Ha az állítás olyasmit fejez ki, amit te általában érezni szoktál, akkor tegyél + jelet! Ha az állítás nem olyat mond, amit te általában érezni szoktál, akkor tegyél – jelet!

1. Sokszor álmodozom, ábrándozom.
2. Magabiztos vagyok.
3. Sokszor szeretnék másvalaki lenni.
4. Engem könnyű megszeretni.
5. Nagyon élvezem, ha valamit együtt csinálhatok szüleimmel.
6. Sohasem szoktam aggódni.
7. Nehezemre esik az osztály előtt beszélni.
8. Szeretnék fiatalabb lenni.
9. Sok mindent megváltoztatnék magammal kapcsolatban, ha képes lennék rá.
10. Általában könnyen tudok dönteni.
11. Szívesen vannak velem a többiek.
12. Otthon könnyen kijövök a sodromból.
13. Én mindig helyesen cselekszem.
14. Elégedett vagyok az iskolai teljesítményemmel.
15. Nekem kell, hogy valaki mindig megmondja, mit csináljak.
16. Nehezen szokom meg az új dolgokat.
17. Gyakran megbánom azt, amit teszek.
18. Népszerű vagyok a társaim között.
19. A szüleim tekintettel vannak érzelmeimre.
20. Sohasem vagyok boldogtalan.
21. Olyan jól dolgozom, amennyire csak tudok.
22. Könnyen megadom magam, feladom az erőfeszítést.
23. Tudok vigyázni magamra.
24. Boldog gyerek vagyok.

- 25.Szívesebben vagyok nálam kisebb gyerekekkel.
- 26.A szüleim túl sokat várnak tőlem.
- 27.Mindenkit szeretek, akit csak ismerek.
- 28.Szeretem, ha engem kérdeznek az órán.
- 29.Tisztában vagyok önmagammal.
- 30.Néha nehezen viselem el saját magamat.
- 31.Az életemben sok minden zavaros.
- 32.Az osztálytársaim hallgatnak rám.
- 33.Otthon senki sem figyel rám.
- 34.Engem sohasem szidnak meg.
- 35.Nem dolgozom olyan jól az iskolában, ahogyan szeretném.
- 36.Képes vagyok arra, hogy elhatározzak valamit, s kitartsak mellette.
- 37.Tulajdonképpen nem örülök, hogy fiú (lány) vagyok (olyan nemű, ami vagy).
- 38.Meglehetősen rossz véleményem van magamról.
- 39.Nem szeretek másokkal lenni.
- 40.Sokszor érzem azt, jobb lenne, ha nem otthon élnék.
- 41.Sohasem vagyok bátortalan.
- 42.Az iskolában gyakran kijövök a sodromból.
- 43.Gyakran szégyenkezem magam miatt.
- 44.Nem vagyok olyan helyes, jó külsejű, mint a többiek.
- 45.Ha valamit meg akarok mondani, azt meg is mondom.
- 46.A társaim gyakran kötekednek velem.
- 47.A szüleim megértenek engem.
- 48.Én mindig megmondom az igazat.
- 49.Sok tanár azt az érzést kelti bennem, hogy nem tudok megfelelni a követelményeknek.
- 50.Nem törődöm azzal, hogy mi történik velem.
- 51.Nekem semmi sem sikerül.
- 52.Könnyen elvesztem a fejem, mikor megszidnak.
- 53.Másokat jobban szeretnek, mint engem.
- 54.Úgy érzem, a szüleim túl sokat követelnek tőlem.
- 55.Én azonnal megtalálom a megfelelő hangot bárkivel.
- 56.Gyakran elcsüggedek az iskolában.
- 57.A dolgok általában nem zökkentenek ki nyugalmamból.
- 58.Rám nemigen lehet számítani.

Tanulás iránti attitűd:

Ez a kérdőíves módszer jó eligazítást nyújt abból a szempontból, hogy milyen motívumok befolyásolják a diákok tanuláshoz való viszonyát.

E motívumok a következők:

- a) továbbtanulás, érvényesülés, magasabb iskola (1,4,14,21,27)
- b) érdeklődés, kutatás (3,7,10,19,23)
- c) elmélyülés, kitartó munka (2,9,18,24,30)
- d) jó jegy az iskolában (6,11,15,22,29)
- e) megfelelő pozíció elfoglalása az osztályban (5,12,13,20,26)
- f) jutalom a családban (8,16,17,25,28,31)

A pontozás módja:

- 2: Egyáltalán nem jellemző rám, egyáltalán nem értek vele egyet.
- 1: Általában nem jellemző rám, általában nem értek vele egyet.
- 0: Nem tudom eldönteni.
- +1: Gyakran jellemző rám, nagyrészt egyetértek vele.
- +2: Szinte mindig jellemző rám, teljesen egyetértek vele.

Értékelés:

Motívumcsoportonként összeadjuk a pontszámokat, és átlagot számolunk.

Kérdőív:

1. Ha tanulok, az lebeg a szemem előtt, hogy így juthatok magasabb iskolába:....
2. Ha elkezdek egy feladaton dolgozni, semmi sem tud kizökkenteni belőle:....
3. Csak azt szoktam megtanulni, ami érdekel:....
4. Célom a továbbtanulás, ezért alaposan tanulok:....
5. Szégyenkezem a társaim előtt, ha rosszul felelek:....
6. Ha nem jutalmaznák jó jegyekkel a megszerzett tudást, nem tanulnék:....
7. Magamtól is utánanézek a dolgoknak, hogy problémáimra választ találjak:....
8. Érdeemes jól tanulni, mert otthon megjutalmaznak érte:....
9. Néha úgy elmerülök a tanulásban, hogy elfelejtkezem egyéb teendőimről:....
10. Ha valami érdekeset találok a tananyagban, sokszor hozzáolvasok olyat is, ami nem kötelező:....

11. Az osztályzat tudásunk mércéje, ezért igyekszem minél jobbat szerezni:....
12. Több időt fordítok a tanulásra, ha úgy érzem, hogy lemaradok társaimtól:....
13. Azt szeretem, ha a tanár az osztály előtt dicsér meg szereplésemért:....
14. Ha rá gondolok, hogy fokozottabb tanulással biztosíthatom a továbbtanulásomat, növekszik a szorgalmam:...
15. Az unalmasabb tantárgyakat is megtanulom, mert nem mindegy, hogy milyen jegyet kapok:....
16. Ha jó bizonyítványt szerzek, otthon ajándékot kapok érte:...
17. Sokszor izgat, hogy esetleg nem tudok megfelelni a szüleim elvárásainak:....
18. Annyira tudok koncentrálni a tanulásra, hogy semmi nem tud megzavarni:....
19. Szeretek a dolgok mélyére ásni:....
20. Bánt, hogy mit gondolnak rólam osztálytársaim, ha rosszul felelek:....
21. A nagyobb ismeret biztosítja az érvényesülésemet:....
22. Ha nem minősítenék jeggyel a fejeletemet, nem lenne olyan izgalmas számomra a tanulás:....
23. Élvezem, ha egy bonyolult feladatot önálló kutatással oldok meg:....
24. Ha egy problémát akarok megoldani, semmi sem tud elvonni tőle:....
25. Kikapok otthon, ha rossz jegyet viszek haza:....
26. Az serkent a tanulásra, hogy társaim elismerjenek:....
27. A nagyobb tudás biztosítja, hogy magas fokú oktatásban részesüljek:...
28. A szüleim a jó tanulmányi eredményt pénzzel, tárggyal vagy egyéb jutattal megbecsülik:....
29. A jó jegy a legfontosabb számomra:....
30. Nagy kitartással szoktam dolgozni, tanulni:...
31. A jó tanulást a szüleim jutalmazzák:...

A saját közösség iránti attitűd vizsgálata:

Ez a kérdőíves eljárás a tanulóknak a saját osztályközösségük iránti kedvező vagy kedvezőtlen attitűdjét tárja fel, azaz az osztályhoz való értékelő viszonyulásukról ad felvilágosítást.

Az értékelés úgy történik, hogy a 10 tételre adott pontszámot összeadjuk és elosztjuk 10-zel. Így az attitűd egyetlen számban fejeződik ki, és a tanulók így összehasonlíthatókká válnak. Az osztályátlagot is kiszámíthatjuk.

Kérdőív:

Most lehetőséget kapsz arra, hogy Te is osztályozz. Minden kérdés után vannak válaszok az értékelésükkel, osztályzatukkal együtt. Ezek közül válaszd ki az osztályzatnak, vagyis a számnak a bekarikázásával azt, amelyikkel a kérdésre a legőszintébb választ adhatod!

(1)Milyen közösségnek tartod az osztályodat

Nagyon jó:5

Jó:4

Közepes:3

Gyenge:2

Nagyon gyenge:1

(2)Milyen az osztályod a tanulmányi munkában?

Nagyon jó:5

Jó:4

Közepes:3

Gyenge:2

Nagyon gyenge:1

(3)Hogyan értékeled osztályodat a magatartásban?

Nagyon jó:5

Jó:4

Közepes:3

Gyenge:2

Nagyon gyenge:1

(4)Milyen az osztályotok a társadalmi munkában?

Nagyon jó:5

Jó:4

Közepes:3

Gyenge:2

Nagyon gyenge:1

(5)Hogy érzed magad az osztályban?

Nagyon jól:5

Jól:4

Közepesen:3

Rosszul:2

Nagyon rosszul:1

(6)Egyetértesz-e osztályod céljaival?

Teljes mértékben:5

Igen:4

Részben:3

Nem:2

Egyáltalán nem:1

(7)Helyesled-e az osztályban kialakult szokásokat?

Teljes mértékben:5

Igen:4

Részben:3

Nem:2

Egyáltalán nem:1

(8)Egyetértesz-e azzal, amit tőled elvárnak osztálytársaid?

Teljes mértékben:5

Igen:4

Részben:3

Nem:2

Egyáltalán nem:1

(9)Osztályodnak Te milyen tagja vagy?

Nagyon értékes:5

Értékes:4

Közepes:3

Értéktelen:2

Nagyon értéktelen:1

(10)Helyezd el osztályodat az iskola többi osztálya között:

Legjobb:5
Jó:4
Közepes:3
Gyenge:2
Leggyengébb:1

A szociometriai felmérés kérdései:

- (1) Kik a legjobb barátaid az osztályban?
- (2) Kitől kérnél segítséget a tanulásban?
- (3) Kikkel nem barátkoznál?
- (4) Ha bajban lennél, kikre számítanál leginkább?
- (5) Kiknek a segítségére nem számíthatsz?
- (6) Kikkel dolgoznál szívesen együtt? (fiz.-i munka)
- (7) Kit választanál az osztályfőnök, a tanárok helyettesítésére?
- (8) Kikkel nem dolgoznál szívesen együtt? (fiz.-i munka)

A szociometriai választások összegzése (táblázat):

	1,4	3	2	5	6	8	7	Össz.:	
	Barátság		Tanulás		Munka		Vezetés		
	+	-	+	-	+	-	+	+	-
1.									
2.									
↓									

A szociometriai felmérés szabályai a következők:

-Az osztály minden tanulójának részt kell benne vennie (ha valaki hiányzik, akkor a többiek válaszadásához képest rövid időn belül (7-10 nap) utólag is kitöltheti a kérdőívet, mert a vizsgált kapcsolatrendszer rövid időn belül nem változik jelentős mértékben).

-A tanulónak minden esetben rá kell írnia a nevét, a névtelen kitöltés alapján a válaszokat nem lehet kiértékelni.

-A tanulókkal tisztázni kell, hogy a válaszaikra nem kapnak osztályzatot, hiszen jó és rossz válasz, akkor segítik a tanár munkáját, ha őszintén válaszolnak.

-A tanulókat semmilyen módon nem szabad befolyásolni a válaszadásban, pl. ha valaki nem nevez meg senkit az osztályból, esetleg üres lapot ad be, akkor ezt is el kell fogadni.

-A tanulók válaszait a többi tanulónak nem szabad megmutatni, ügyelni kell arra, hogy a tanulók ne lessék egymást a kitöltés közben.

-A tanulóknak elég időt kell biztosítani a válaszadásra, nem szabad őket sűrgetni.

A vizsgálat eredményeinek kiértékelése során a következő összesítések keletkezhetnek:

- *Kölcsönösségi és gyakorisági táblázatok:* megmutatják hogy egy tanulót az osztályból hányan választottak, illetve a tanuló hány társát választotta. Azt is leolvashatjuk, hogy egy adott tanuló pontosan kiket választott, és őt kik választották, illetve külön, megkülönböztetve jelölhetjük a kölcsönös választásokat.
- *Szociometrikus mutatók:* az egyénre vagy a csoportra jellemző számszerű mutatók.
- *Egyéni vagy csoportos szociogram:* az egyén vagy a csoport kapcsolatrendszerének vizuális megjelenítése egy ábrán. A szociogramon jelölhetjük a tanulók nemét, az egyirányú vagy kölcsönös választások teljes rendszerét, illetve a tanulók sorszámával vagy monogramjával azonosíthatjuk az egyes vizsgált személyeket.

Tipikus szociometriai elrendezések:

-*Fejletlen halmaz szerkezet:* nagyon ritkák a szimpátiaválasztások, a tanulók még nem, vagy csak felületesen ismerik egymást. Jellemző, hogy az első kapcsolatok az azonos neműek között alakulnak ki, de ezek is inkább egyszerűbb szerkezetek, a leggyakrabban az osztályban is egymás mellett ülő párok.

-Normál társas kapcsolatrendszer, fejlett szerkezet: minden tanulónak van legalább egy szimpátia választása, vagyis legalább egy szálon kapcsolódik a csoporthoz. Több olyan tanulót is találhatunk, akinek négy, esetenként öt kapcsolata is van, de a legtöbben legalább két osztálytársukat szimpatikusnak jelölték meg. A fejlettebb szerkezetben a gyakori választás mellett semmilyen szembetűnő alakzat nem figyelhető meg, illetve a különböző nemű tanulók is megjelölik egymást a szimpátia alapú választás során.

-Perifériára szorult magányos tanuló: egyes tanulók szimpátiaválasztás nélkül állnak, nem kapcsolódnak társaikhoz. A perifériára szorult tanulók között gyakori az a jelenség, hogy ők szívesen kapcsolódnának a zártabb alakzat egy-egy tagjához, de azok a szimpátiaválasztást nem viszonzozzák, vagy sok esetben nem is tudnak róla. A perifériára szorult tanulók csoporthoz történő integrálása a pedagógus kiemelt feladata. A magányos helyzet a tanuló számára látványos külső tünetekkel kísérve mindennapi problémát, negatív élményeket jelenthet, ami más sajátosságaira (pl. iskolával és tanulással kapcsolatos attitűd, énkép, önértékelés, teljesítmény) is negatív hatással lehet. A pedagógus akár a tanulótól kiinduló egyirányú szimpátiaválasztást felhasználva páros munkával, csoportmunkával kedvező hatást érhet el.

-Sztárközpontú csillagalakzat: ha egy tanulót több olyan társa is választja, akik egymást nem választják, csillagalakzatról beszélünk. A központi helyzetben lévő tanuló a felé irányuló szimpátiaválasztások egy részét általában viszonzozza, de nem ritka, hogy ezek egyirányúak, viszonzatlanok maradnak.

-Többközpontú elrendezés: egymástól jól elkülöníthető zártabb alakzatok. Az egyes kiscsoportok, klikkek belső választásainak gyakorisága igen magas, de a csoportok a másik csoport tagjait nagyon ritkán, de sok esetben egyáltalán nem választják. Jellemző példája lehet a fiú-lány klikkek kialakulása. Az egyes klikkek kialakulását nem mindig a nem sajátosság szervezi, de minden esetben olyan kapcsolatrendszert ismerhetünk meg, amelyet a pedagógusnak meg kell változtatnia. Ügyelnie kell arra, hogy ugyanilyen formában a csoportok ne dolgozzanak túl gyakran együtt, mert az csak tovább erősíti a belső kapcsolatokat, de nem segíti a csoportok közötti kölcsönös választások kialakulását. Hatékony lehet, ha a különböző csoportokból összeválogatva egy-egy tanuló párt szervez, vagy két kiscsoportot egy nagyobb projekt keretei között olyan feladattal bíz meg, amelyben a tagoknak nem csak a saját „klikkjükből” származó társukkal kell kooperálni a jó eredmény eléréséhez.

(A szociometriai elrendezések fajtáit az ELTE TTK Multimédiapedagógia és Oktatástechnológia Központ Bp. munkájából vettük át.)

Záró gondolatok

Munkánkban egyfajta lehetséges tanulói személyiségfejlődési portfóliót mutattunk be. Természetesen más vagy más területű kérdőíveket is lehet használni a gyerekek alaposabb megismeréséhez. Mi az adott osztályokban, az adott gyerekekhez ezen területek vizsgálatát tartottuk a legfontosabbnak. Elvégezve az új konstrukcióban megrendezett vizsgálatokat, azt tapasztaltuk, hogy sokkal árnyaltabb képet kaptunk az ötödik évfolyamon tanuló gyerekekről, mint eddig, amikor is csak a szociometriai kérdőívet alkalmaztuk a gyerekek személyiségének megismeréséhez. A vizsgálatokat minden tanévben elvégezve, a négy tanév tanulói személyiségfejlődési folyamatát nyomon lehet követni, összehasonlíthatjuk a kapott adatokat, ahol szükséges, közben bármikor beavatkozhatunk, illetve ha kell, külső szakember segítségét kérhetjük.

Felhasznált irodalom:

- Dr. Tóth László: Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez (Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2004)
- Kósáné Ormai Vera – Porkolábné Balogh Katalin – Ritoók Pálné: Neveléslélektani vizsgálatok (Tankönyvkiadó, Budapest, 1984)
- Kósáné Ormai Vera: A mi iskolánk, nevelépszichológiai módszerek az iskola belső értékelésében (Iskolafejlesztési Alapítvány, Budapest, 1998)
- Balogh László: Tanulási stratégiák és stílusok, a fejlesztés pszichológiai alapjai (Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2000)
- A tanulók megismerésének módszerei (ELTE TTK Multimédiapedagógia és Oktatástechnológia Központ Bp.)
- Falus-Kimmel: A portfólió (Oktatás-módszertani Kiskönyvtár Neveléstudományi Intézet Bp. 2003.)
- Holjevitz Ferencné: A tanulói portfólió alkalmazása a személyre szabott tanulás érdekében egy kistelepülés kisiskolájában ([http:// www.oki.hu](http://www.oki.hu))

Nagyatád, 2010. június 30.

**Készítette: Hegedüsné Süle Etelka
Gyulainé Bukovics Ildikó**